

Sygn. akt III A Ua 495/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Kazimierz Josiak (spr.)
Sędziowie:	SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska SSA Stanisława Kubica
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku J. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o odsetki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 10 stycznia 2012 r. sygn. akt VIII U 2032/11

zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzająca go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 29 sierpnia 2011 r. o tyle, że prawo do odsetek przyznaje wnioskodawcy J. O. od 3 sierpnia 2009 r., a dalej idące odwołanie oddala.

UZASADNIENIE

Decyzją z 29 sierpnia 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. odmówił J. O. prawa do ustalenia i wypłacenia odsetek od należności naliczonej i wypłaconej decyzją z 23 sierpnia 2011 r., wydaną w celu wykonania wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 20 lipca 2010 r.

W następstwie zaskarżenia decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 10 stycznia 2012 r. zmienił decyzję ZUS-u w ten sposób, że przyznał J. O. prawo do odsetek z tytułu nieterminowej wypłaty świadczenia od 11 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty.

Rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następująco ustalonym stanie faktycznym:

Wnioskodawca J. O., urodzony w dniu (...), w dniu 9 kwietnia 2009 r. złożył do ZUS-u Oddziału we W. wniosek o emeryturę. Do wniosku dołączył, m.in., kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych, z którego wynikało, że w okresie od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r. został oddelegowany w ramach urlopu bezpłatnego przez ówczesnego pracodawcę - firmę (...) we W. - na kontrakt rządowy w Algierii. Do w/w kwestionariusza dołączył wyjaśnienia dotyczące wynagrodzenia za okres delegowania go na budowy eksportowe, wskazując, że za okres ten przedstawił zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 23 października 2008 r. wraz z podstawą wyliczenia wynagrodzenia. Równocześnie wystąpił do Archiwum (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. o wydanie niezbędnej dokumentacji. Archiwum (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. wydało mu uwierzytelnione kserokopie przejętych kart wynagrodzeń za lata 1980, 1983, 1984, 1985 i 1986 dla J. K., pełniącego przed wyjazdem wnioskodawcy za granicę podobne do niego obowiązki jako zastępcy dyrektora, jak również głównego specjalisty w tym samym przedsiębiorstwie.

Decyzją z 3 czerwca 2009 r. organ rentowy przyznał mu świadczenie emerytalne, po czym decyzją z 30 lipca 2009 r. dokonał przeliczenia emerytury wnioskodawcy, przyjmując do podstawy wymiaru przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu zatrudnienia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 113,21%. Do wysokości emerytury uwzględniono 36 lat 8 miesięcy okresów składkowych oraz 5 lat i 6 miesięcy okresów nieskładkowych.

W dniu 31 lipca 2009 r. organ rentowy wydał decyzję odmawiającą wnioskodawcy wyliczenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. oraz od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r.

Od powyższej decyzji w dniu 2 września 2009 r. wnioskodawca wniósł odwołanie. W następstwie toczącego się postępowania Sąd Okręgowy we Wrocławiu w dniu 20 lipca 2010 r. wydał wyrok w sprawie VIII U 1489/09, w którym zmienił w/w decyzję w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu wyliczyć świadczenie emerytalne wnioskodawcy z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. oraz od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy, wskazując przepisy § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i wypłaty tych świadczeń, uznał, że wnioskodawca przedstawił wszelkie dokumenty świadczące o jego zatrudnieniu na budowach eksportowych, a także na stanowiskach, jakie tam zajmował. Jednocześnie w ocenie Sądu Okręgowego bezspornym było, iż za granicą wnioskodawca pracował na stanowiskach związanych z dużą odpowiedzialnością, zaś zakres jego obowiązków był większy od stanowiska zajmowanego przez niego przed wyjazdem z kraju. Również wynagrodzenie mu wypłacane było wyższe od zarobków uzyskiwanych w kraju.

Apelację wywiódł organ rentowy. Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2011 r., wydanym w sprawie sygn. akt III A Ua 1576/10, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji, oddalając apelację organu rentowego. W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny wskazał, iż przez cały okres zatrudnienia wnioskodawcy w przedsiębiorstwie (...) zajmował on stanowiska kierownicze, w tym również bezpośrednio przed wyjazdem do pracy za granicę w grudniu 1983 r. Jakkolwiek stanowisko kierownika oddziału sprzętowo-transportowego nie odpowiada dokładnie stanowisku zastępcy dyrektora, to oba te stanowiska są stanowiskami kierowniczymi i w tym znaczeniu są do siebie zbliżone. Jednocześnie Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że rozporządzenie z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent dopuszcza do uwzględnienia w podstawie wymiaru świadczenia pracownika zatrudnionego za granicą zarobki współpracownika zatrudnionego w kraju w tym samym okresie, w podobnym charakterze, w jakim pracownik zatrudniony był przed wyjazdem za granicę. ZUS dysponował natomiast zaświadczeniami o zatrudnieniu i wynagrodzeniu współpracownika wnioskodawcy J. K. w latach 1983-1986. Stąd, w ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo nakazał organowi rentowemu przeliczenie emerytury wnioskodawcy poprzez przyjęcie do podstawy wymiaru świadczenia w spornym okresie jego pracy za granicą zarobków uzyskiwanych w tym czasie przez wspomnianego wyżej J. K..

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, utrzymujący w mocy wyrok Sądu I instancji wpłynął do organu rentowego w dniu 11 sierpnia 2011 r.

Decyzją z 23 sierpnia 2011 r. organ rentowy wykonał cyt. wyżej wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu, przeliczając wnioskodawcy emeryturę od dnia 1 kwietnia 2009 r., tj. od daty określonej w wyroku.

W dniu 9 sierpnia 2011 r. wnioskodawca skierował do organu rentowego wniosek o wypłatę odsetek ustawowych od niewypłaconych świadczeń. W konsekwencji, w dniu 29 sierpnia 2011 r. organ rentowy wydał decyzję, w której odmówił wnioskodawcy prawa do wypłaty odsetek. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że decyzją z dnia 23 sierpnia 2011 r. wykonał on wskazany wyżej wyrok Sądu Okręgowego w ustawowym terminie 30 dni od jego przekazania do ZUS-u, tj. od 11 sierpnia 2011 r., a nadto w wyroku tym nie zasądzono prawa do odsetek na rzecz wnioskodawcy, a zatem brak było podstaw prawnych do ich przyznania na podstawie złożonego przez wnioskodawcę wniosku.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji uznał na podstawie art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. Sąd wskazał, że spór sprowadzał się w istocie do kwestii, czy organ rentowy zasadnie odmówił wnioskodawcy przyznania prawa do odsetek w wysokości odsetek ustawowych od niewypłaconych w terminie, a należnych mu świadczeń od dnia 1 kwietnia 2009 r. z tytułu zwłoki w ustaleniu wysokości jego emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. i od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r., którego to dokonał decyzją z dnia 23 sierpnia 2011 r., wydaną w wyniku wykonania wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 20 lipca 2010 r.

W ocenie Sądu Okręgowego podstawy do przyznania wnioskodawcy prawa do odsetek w wysokości odsetek ustawowych od niewypłaconych w terminie, a należnych mu świadczeń w związku z nieterminowym ustaleniem wysokości jego emerytury, z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za w/w okresy zachodziły już w momencie złożenia przez niego wniosku, tj. od 1 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu w uzasadnieniu wyroku z 20 lipca 2010 r. wyraźnie uznał, że wnioskodawca już w momencie składania wniosku do organu rentowego o ustalenie wysokości emerytury przedstawił wszystkie niezbędne dokumenty świadczące o jego zatrudnieniu na budowach eksportowych i stanowiskach, jakie tam zajmował, co jednoznacznie winno skutkować przeliczeniem przez ten organ podstawy wymiaru jego emerytury, z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy w/w. Dokonując ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy oparł się wówczas przede wszystkim właśnie na przedłożonej przez wnioskodawcę dokumentacji oraz na jego aktach osobowych, a zatem na dowodach, które znane były już organowi rentowemu. ZUS dysponował m. in. zaświadczeniem o zatrudnieniu i wynagrodzeniu wnioskodawcy z 23 października 2008 r. wraz z podstawą wyliczenia wynagrodzenia, wydanym przez (...) Urząd Wojewódzki we W. oraz uwierzytelnionymi kserokopiami kart wynagrodzeń za lata 1980, 1983, 1984, 1985 dla J. K., który pełnił podobne obowiązki do wnioskodawcy przed jego wyjazdem za granicę. Uwzględnienie treści tych dokumentów winno zatem już wówczas skutkować przyjęciem do podstawy wymiaru świadczenia w spornym okresie jego pracy za granicą, z uwzględnieniem zarobków uzyskiwanych w tym czasie przez J. K.. Wyrok Sądu Okręgowego, który zapadł w tej sprawie był wprawdzie rezultatem pewnych zabiegów ocennych dokonanych w toku postępowania sądowego, ale ocena ta dotyczyła tylko i wyłącznie materiału dowodowego znanego już organowi rentowemu przed wszczęciem tego postępowania.

Istotne, w ocenie Sądu Okręgowego jest, że stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w cyt. wyżej wyroku zostało następnie potwierdzone przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, który podkreślił, że rozporządzenie z 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, przy ustaleniu wysokości emerytury, nakazuje uwzględnienie w podstawie wymiaru tego świadczenia, także wynagrodzenia pracownika zatrudnionego w kraju w tym samym okresie, w podobnym charakterze, w jakim pracownik zatrudniony był przed wyjazdem za granicę. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji prawidłowo zatem nakazał organowi rentowemu przeliczenie emerytury wnioskodawcy poprzez przyjęcie do podstawy wymiaru świadczenia w spornym okresie, zarobków uzyskiwanych w tym czasie przez J. K., co było już obowiązkiem organu rentowego.

Skoro więc organ rentowy bezpodstawnie pozbawił mocy dowodowej przedstawione przez wnioskodawcę dokumenty i tym samym odmówił mu wyliczenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. oraz od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r., uznać należało w ocenie Sądu I instancji, że ponosi on odpowiedzialność za nieterminowe ustalenie wysokości emerytury wnioskodawcy z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego.

Apelację od wyżej opisanego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w części dotyczącej daty, od której wnioskodawcy przysługuje prawo do odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia. Organ rentowy zarzucił wyrokowi naruszenie art. 118 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez przyznanie prawa do odsetek za okres poprzedzający trzydziestodniowy termin na wydanie decyzji i wypłatę świadczenia po wyjaśnieniu ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, przypadającej na 3 lipca 2009 r.

ZUS wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części przez przyznanie prawa do odsetek za okres od 3 sierpnia 2009 r. (tj. po upływie 30 dni od daty wpływu do organu rentowego 3 lipca 2009 r. dokumentacji osobowej wnioskodawcy z (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. stanowiące wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji) do dnia zapłaty i o oddalenie odwołania w dalszej części.

W uzasadnieniu zarzutów organ rentowy wskazał, że nie kwestionuje ustaleń Sądu I instancji, który uznał, że J. O. przysługują odsetki od niewypłaconych w terminie, a należnych mu świadczeń od 1 kwietnia 2009 r. z tytułu zwłoki w ustaleniu wysokości emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. i od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r., podniósł jednak, że rozstrzygnięcie Sądu jest błędne co do daty początkowej, od której wnioskodawcy przysługują sporne odsetki. Art. 118 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi, że organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji.

Z akt sprawy wynika, że J. O. wniosek o emeryturę wraz z dokumentami złożył 9 kwietnia 2009 r. W wyniku złożonego wniosku organ rentowy wszczął postępowanie wyjaśniające na okoliczność ustalenia prawa i wysokości świadczenia. W dniu 3 czerwca 2009 r. Zakład wydał decyzję o przyznaniu wnioskodawcy prawa do emerytury od 1 kwietnia 2009 r. (tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek) w kwocie zaliczkowej, przy uwzględnieniu w.w.p.w. 100,86%.

W związku z tym, że przedłożone dokumenty nie uzasadniały ustalenia wysokości emerytury z okresu pracy na eksporcie, organ rentowy pismem z 19 czerwca 2009 r. zwrócił się do (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. o nadesłanie dokumentacji osobowej J. O. z okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) we W. Oddział w K. od 1 kwietnia 1973 r. do 15 marca 1987 r. Po otrzymaniu powyższych dokumentów w dniu 3 lipca 2009 r. organ rentowy decyzją z 30 lipca 2009 r. przeliczył od 1 kwietnia 2009 r. wysokość emerytury wnioskodawcy przy uwzględnieniu w.w.p.w. 113,21%. Natomiast decyzją z 31 lipca 2009 r. Zakład odmówił wyliczenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy: 29.12.1978 - 29.06.1980, 18.12.1983 - 31.08.1986.

Wpływ do Zakładu dokumentów z (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. w dniu 3 lipca 2009 r. stanowi, zdaniem pozwanego, ostatnią okoliczność warunkującą wydanie decyzji ustalającej wysokość emerytury w prawidłowej wysokości. Tym samym brak było podstaw do ustalenia daty 11 kwietnia 2009 r. jako początku opóźnienia w wypłacie emerytury wnioskodawcy w prawidłowej wysokości. Ewentualne odsetki z tytułu opóźnienia w wypłacie tego świadczenia mogą być liczone dopiero od 3 sierpnia 2009 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest uzasadniona.

Zakład zawęził w apelacji spór jedynie co do daty początkowej przyznania odsetek ustawowych za nieustalenie i niewypłacenie świadczenia rentowego w terminie.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 j.t.), jeżeli ZUS nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia w terminach prawem przewidzianych, jest obowiązany do wypłaty odsetek ustawowych określonych w przepisach prawa cywilnego.

Natomiast art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. nr 153 poz. 1227 j.t.) stanowi, że organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. Przepis art. 118 ust. 1a stanowi, że w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Przepis § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 1999 r. nr 12, poz. 104), wydanego na podstawie art. 85 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, stanowi, że odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń. Zaś okres opóźnienia w ustaleniu prawa do świadczeń i ich wypłacie, dla których przepisy określające zasady ich przyznawania i wypłacania przewidują termin na wydanie decyzji, liczy się od dnia następującego po upływie terminu na wydanie decyzji.

Ustawa emerytalno-rentowa w art. 118 ust. 1 określa szczegółowy termin do wydania decyzji ustalającej prawo do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy, który wynosi trzydzieści dni i płynie od momentu wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Odstępstwo od tej zasady następuje w sytuacji, gdy opóźnienie w przywróceniu lub wypłacie świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Skoro opóźnienie w przyznaniu świadczenia wnioskodawcy nastąpiło z przyczyn, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, na skutek bezpodstawnego pozbawienia mocy dowodowej przedstawionych przez wnioskodawcę dokumentów w postaci kart zarobkowych J. K. oraz dokumentacji pracowniczej wnioskodawcy nadesłanej z archiwum Urzędu Wojewódzkiego we W., w konsekwencji czego ZUS odmówił mu wyliczenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego za okresy od 29 grudnia 1978 r. do 29 czerwca 1980 r. oraz od 18 grudnia 1983 r. do 31 sierpnia 1986 r., stwierdzić należy, że art. 118 ust. 1a w/w ustawy nie będzie miał zastosowania.

Wobec tego prawo do odsetek z tytułu opóźnienia w ustaleniu świadczenia w niniejszej sprawie przysługuje wnioskodawcy z upływem 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Tą ostatnią okoliczność wyznacza data nadesłania do ZUS-u z (...) Urzędu Wojewódzkiego we W. archiwalnej dokumentacji pracowniczej wnioskodawcy z okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) we W. Oddział w K. od 1 kwietnia 1973 r. do 15 marca 1987 r. Dopiero te dokumenty, którymi wnioskodawca nie dysponował w dniu złożenia wniosku, pozwoliły na precyzyjne ustalenie okresu urlopu bezpłatnego, w trakcie którego ubezpieczony był oddelegowany do pracy za granicą. Angaże pozwoliły zaś na ustalenie stanowisk pracy, jakie zajmował wnioskodawca przed wyjazdem za granicę w celu przyrównania tych stanowisk do stanowisk zajmowanych przez współpracownika wnioskodawcy J. K.. Na podstawie zarobków zastępczych uzyskiwanych przez J. K. w spornym okresie zatrudnienia możliwe było dopiero przeliczenie świadczenia.

Nie jest prawdą w związku z powyższym, że już w momencie złożenia przez J. O. wniosku o ustalenie wysokości emerytury, tj. od 9 kwietnia 2009 r., przedstawił on wszystkie niezbędne dokumenty świadczące o jego zatrudnieniu na budowach eksportowych i stanowiskach, jakie tam zajmował, co winno skutkować przeliczeniem przez ten organ

podstawy wymiaru jego emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia zastępczego, jak to ustalił Sąd I instancji. Zatem data nadesłania archiwalnej dokumentacji pracowniczej wnioskodawcy do organu rentowego, tj. 3 lipca 2009 r., wyznacza trzydziestodniowy termin do wydania decyzji.

Dlatego Sąd Apelacyjny uznał apelację organu rentowego za zasadną i zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 kpc, orzekając jak w sentencji.